

ЗАМЕНИЧКИ ГЕНИТИВ С ПРЕДЛОГОМ У КАО ФОРМАЛИЗАТОР ПОСЕСИВНОСТИ У РОМАНИЈСКИМ ГОВОРИМА СТАРОГ ВЛАХА

У раду се доносе регистроване потврде посесивне конструкције *У + генитив личне заменице* у романијским говорима Старог Влаха. У корпусу се доминантним издваја један семантички тип посесивности – неотуђива, релациона посесивност. Анализа позиције овог неконгруентног атрибута у односу на управни члан синтагме истиче антепозицију као преовлађујућу. У поређењу с потврдама исте конструкције у говору Срба од Горњег Бирча до Нишићке висоравни уочава се одсуство облика повратне заменице у таквој конструкцији и далеко мањи број примера с управном именицом у неком зависном падежу, забележених углавном у појасу према суседном терену. Истиче се неопходност посматрања односа посесивне падежне форме према конкурентној форми – присвојној заменици – поготово при одређивању распрострањености.

Кључне речи: дијалектологија српског језика, синтакса и семантика падежа, конструкција *У + генитив личне заменице*, конкурентна форма, посесивност, херцеговачко-крајишки дијалекат, романијски говори Старог Влаха.

1. Увод

1.1. Према одређењу Јована Цвијића, Стари Влаха на подручју Босне почиње од Романије и Голе Јахорине и пружа се на исток, чинећи географску и етничку целину са старовлашким пределима Србије од Таре до Голије (Цвијић 1922: 42), па су тако Романија и њени огранци „уједно граница између Средње Босне и Старог Влаха, граница не само географска него и етничка“ (Филиповић 1950: 189).

¹ zosim04@yahoo.com

² Рад је настао у оквиру пројекта *Дијалектолошка истраживања српског језичког простора* (бр. 178020), који у целини финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Старовлашки предели Босне у појасу су источне Босне коју, унутар прелазног поддијалекта, сече извесна скупина изоглоса које су одлика ијекавског југоистока у чије границе улази и територија старовлашке Србије. Ради лакшег описа диференцијација у успостављеном прелазном поддијалекту херцеговачко-крајишког дијалекта, Павле Ивић постојеће изоглосе разврстава у југоисточну и северозападну скупину изоглоса, напомињући да се оне у детаљима не поклапају, тако да не чине чврсте снопове, већ елементе постепеног прелаза (Ивић 1998: 120–123).

Наше испитивано подручје представља северозапад старовлашке Босне и обухвата говоре романијског платоа чију југозападну границу чини планина Романија и њени обронци, а западну река Каљина. Северозападна линија обухвата три сокољачка села – Крушевци, Врапци, Доње Бабине – и два ханпјесачка села – Бабине Горње и Поткозловача која је у подножју Милан планине. Северну и североисточну границу изразито одређује планина Јавор. Крајњи пунктови на североистоку и истоку (Боровине, Јеловци) наслањају се на скупине села с муслиманским живљем. На источној страни наше истраживање изузима два предела рогатичке општине – борички крај и област питоме ракитничке долине зване Тетима – а крајњи пунктови које истраживање обухвата јесте село Цимрије (на североисточним обронцима Деветака) и даље ка југу села Грбићи (с југозападне стране Деветака), Калиманићи, нешто западније село Јасик, а даље јужно гласиначко село Шенковићи, с десне стране изворишног дела реке Ракитнице. Први пунктови на југоистоку испитиване територије налазе се у сочичком крају (Маравићи, Рудине), одакле у правцу исток–запад, паралелно с реком Прачом која је јужније од наших истраживаних пунктова на југу, узимамо сочичка села Русановићи и Будаци, а с друге стране Госине села паљанске општине – Понор, Миошићи и Буђ,³ села која вежу за јужне обронке Романије.

Непосредна инспирација да од полазног интересовања за синтаксу падежа уопште у романијским говорима Старог Влаха за тему овог рада буде изабрана употреба конструкције *У + генитив личне заменице* у тим говорима

³ Скраћенице за поменуте, али и за остале испитиване пунктове дате су овде азбучним редом према називу села или засеока: Бабине Горње (БГ), Бабић Кула (БК), Бандин Оџак (БО), Бијела Вода (БВ), Бјелосављевићи (Бј), Божине (Бж), Боровине (Б), Брејаковићи (Бр), Будаци (Бд), Буђ (Бђ), Буковик (Бк), Видрићи (В), Врабачка (Вб), Вранеша (Вр), Врапци (Вп), Вукосављевићи (Вк), Газиводе (Гз), Гај (Г), Грбићи (Гб), Добродоли (Дд), Долови (Д), Доње Бабине (Дб), Ђедовци (Ђ), Жљебови (Жљ), Жунови (Ж), Јабука (Јб), Јапага (Јп), Јасик (Ј), Јеловци (Јл), Кадића Брдо (Кб), Калиманићи (Кл), Каљина (Кљ), Караула (К), Краљево Поље (Кп), Крижевац (Кж), Крњије (Књ), Крушевци (Кш), Кусаче (Кс), Мало Поље (Мп), Маравићи (Мр), Маргетићи (Мг), Медојевићи (Мд), Миошићи (Мш), Мркаљи (Мк), Не[х]-орићи (Н), Нерићи (Нр), Озерковићи (Оз), Павичићи (Пв), Плање (Пл), Побраци (Пб), Подгајине (Пг), Поткрајева (Пкр), Понор (Пн), Поткозловача (Пк), Прељубовићи (Пљ), Примчићи (Пр), Ранчићи (Рн), Решетница (Рш), Рудине (Рд), Русановићи (Рс), Сајице (С), Селишта (Сл), Смртићи (См), Соколац (Ск), Трешњевац (Тш), Ђаварине (Ђ), Читлуци (Ч), Цимрије (Ц), Шенковићи (Ш).

јесте рад Слободана Реметића о истој проблематици на источnobосанском терену (Реметић 2008), тачније у говору Срба трију зона – зоне Горњег Бирча, зоне источnobосанских Ера (зоне Кадилука) и зоне Мулалука и Нишићке висоравни у њој.⁴ Наша истраживана територија на западу се граничи са облашћу у народу познатог Мулалука, а на северу и североистоку са бирчанском, или познатијом бурском⁵, облашћу. На северозападу се наш проучавани простор надовезује на ерску област, па и преклапа будући да неколико пунктова обухваћених испитивањем синтаксе романијских говора улази у границе ерске области (в. карту у: Реметић 2000: 521).

1.2. Доносећи нове регистроване потврде ове појаве, а са новог, суседног терена, дали смо прилог у решавању једног од двају задатака који се тичу проблематике везане за конструкцију *У + генитив личне заменице*, што је, према Реметићу (2008: 398), утврђивање ареала посесивности наведеног типа.

У раду су нове потврде изложене на основу запажања која је понудио регистровани материјал, све с намером указивања на што већи број појавних облика посматране проблематике, облика који би могли евентуално постати предметом поређења са стањем у другим говорним зонама.

Потврде конструкције *У + генитив* у романијским говорима поређене су с потврдама исте конструкције на источnobосанском терену изнесеним у: Реметић 2008 и Реметић 2009. Наиме, поређени су неки појавни случајеви који су у том материјалу препознати, с циљем прецизнијег сагледавања сличности и разлика у употреби овог феномена на двама суседним теренима.

У покушају одређивања распрострањености и давања одговора на питање уједначености појаве на истраживаном простору било је неопходно посматрати однос посесивне падежне форме према конкурентној форми – присвојној заменици – у истраживаним пунктовима понаособ.

2. Анализа грађе

2.0. Посматрани корпус чине само оне конструкције генитива личне заменице с предлогом *У* које као неконгруентни атрибути у оквиру именичке синтагме имају изразито доминантно посесивно значење, док по страни овом приликом остају сви они случајеви у којима је ово значење потиснуто, а у први план избија неко друго значење (нпр. спацијално) или

⁴ Порекло ове појаве у говору источnobосанских Срба без икаквог двоумљења Реметић (2008: 396) доводи у везу са суседима Бошњацима, носиоцима источnobосанског дијалекта од којих је ова појава преузета.

⁵ Према Филиповићевим наводима Буре су у једном делу Бирча, „у крају од Власенице па до села Милића“ (Филиповић 1950: 193, напомена 24).

уопште интерферира с неким значењем. Такође су из разматрања изузети и примери јасног посесивног значења у чијој се интерпретацији може наћи само предикатски посесивни израз, а не и конкурентна посесивна форма с присвојном заменицом као конгруентним атрибутом.

У овако одређеном корпусу убедљиво се издваја један семантички тип посесивности – неутуђива, релациона посесивност која се тиче односа и веза по крви и браку, родбинских и тазбинских⁶ (уп. Пипер 2005: 682; Палић 2010: 122), а сасвим ретко посесум представља део тела (или неки орган), предмет, животиња или неки други појам.

2.1. Критеријум у класификацији регистрованих примера била је позиција ове конструкције као неконгруентног атрибута у односу на управни члан синтагме. За разлику од осталих неконгруентних атрибута којима је немаркирана постпозиција, конструкција *У + генитив* у тој функцији изгледа у стандарду, онолико колико се појављује, стилски немаркирана може стајати и испред и иза главног члана синтагме.⁷

У нашој грађи само изузетно срећемо зависни члан именичке синтагме у постпозицији (2),⁸ док синтагме с антепозитивним неконгруентним атрибутом најчешће су на апсолутном почетку исказа (1.1), а далеко мањи број потврда с посматраном синтагмом удаљеном од апсолутног почетка (1.2). Међу примерима с неконгруентним атрибутом у антепозицији има и оних који нису у контактної позицији са својим управним чланом, већ су од њега раздвојени или показном заменицом као конгруентним атрибутом (1.3.а), глаголском енклитиком (1.3.б), пунозначним глаголом (1.3.в) или прилогом и другом речју (1.3.г). Уп.

(1.1) *Ћ менѐ сѣн* на Сокóцу гòре жѣвѣ (КБ); а *Ћ менѐ ћѣрка* стàновала дòље на Àл"пашину нѣђе (Кш); *Ћ менѐ брѣт* је бѣо тѣмо ко[д]-Дòбоја

⁶ Истог је значења и највећи број примера које даје Реметић (2008; 2009) за источнобосански терен, те М. Петровић-Савић (2010) за говор Рађевине. Продуктивност ове конструкције, поготово на простору источне Босне, како наводи Реметић, констатована је у досадашњој литератури без потребног контекста који би упућивао на неспорну посесивност (в. Реметић 2008: 393 и тамо цит. лит.).

⁷ Ово мишљење темељи се на запажањима датим за хрватски стандард (Куна 1999: 40), уз претпоставку да је важеће и у српској језичкој средини. Међутим, препонованост (=антепозиција) конгруентног атрибута, и постпонованост неконгруентног атрибута, још у старосрпској писмености (већ од 13. и 14. века) постаје „базични дистрибутивни модел у линеаризацији“ (Павловић 2011: 52 и напомена 12).

⁸ Илустровани материјал с источнобосанског терена, изнесен у: Реметић 2009: 168–172, упућује на сличан однос антепозиција ~ постпозиција конструкције *У + генитив личне заменице* према управној именици, док према грађи из говора Рађевине донесеној у: Петровић-Савић 2010: 125–126, тамо је антепозиција ове конструкције у далеко мањој предности. За говор северозападне Боке наводи се да је ова конструкција, регистрована у свега два примера, а при томе и лексикализована именицом, као зависни члан постпонована (Павловић 2000: 127).

(Ш); *у менѣ отац* био гдѣре (Гб); *и у менѣ ђѣца* у Бѣдграду (БВ); *јер у менѣ сѣн* био тада тамо (МП); *у менѣ баба* рѣдом од она два нишана (Кл); *у менѣ отац* и јѣш трѣица брѣћѣ ѡвде (Ш); – *у менѣ баба* бѣла је Чвѣруша, од Чвѣра из Мѣошићѣ (Пн); *у менѣ отац* био добровѣлац (Нр); *у менѣ брѣт* био пѣсловођа (Јл); а *у менѣ ђѣд* био ѡпасан радник и ѡпасан кѣсац (БГ); *у менѣ сѣн* прѣватник (КП); *у менѣ отац* прѣшлѣга рѣта, онога ѣнам, био... (Јб); – *у менѣ сѣн* шѣсет трѣћѣ (Пб); а *у менѣ брѣт*, сѣстра, [...], најстѣрија тријѣш-чѣтвѣртѣ гѣдиште (Рн); *у менѣ бацѣног*, ѡн је стѣр (Кл); *у менѣ баба* бѣла мирна (БГ); *у менѣ мајка* најмлађа бѣла (КБ); ет *у менѣ сѣна* сама (Рн); – *у менѣ отац* док је био, бѣг да га прѣсти... (Пб); – *у менѣ сѣнови* ишли (Вр); *у менѣ сѣстрић* ишѣ тамо (Оз); кад *у менѣ сѣн* нѣђе прѣје ишѣ (Тш); *у менѣ Радан* ишѣ из Гѣдражда вѣмо (Бђ); *у менѣ бурѣзер* код нѣ ишѣ (Пк); ѣво *у менѣ Рѣде* и Нѣво иду на мѣре (Јб); а *у менѣ мѣж* ѡшѣ там, сѣкѣ нѣшта (Тш); *у мене брѣт* и мајка и сѣстра и зѣт ѡшли у Србију (Јб); *у менѣ отац* ѡтишѣ вѣм према Рѣгатици (Кс); ѣто рѣћемо *у менѣ брѣт* Пѣтко ѡтшѣ тамо на Бѣлѣг (Ск); *у менѣ брѣти* пѣбјеже вѣм (Б); *у менѣ сѣн* е вѣј дѣћѣ (Ск); *у менѣ сѣн* Мѣтар дѣћѣ... (Бђ); и *у мѣнѣ брѣтић* [...], кад гѣд дѣћѣ ѡвди, заплачу (Мд); а *у менѣ брѣти* све с ѣутом дѣлазио (Јб); *у менѣ мајка* изишла је... (Јб); ѡнда *у менѣ жѣна*, и сѣшли свѣ дѣље (Јб); *у менѣ иѣкѣјни иѣиша* и јѣш ѡни [...] пѣкупѣ се (Оз); *у менѣ сѣири* трѣчи (Н); те *у менѣ сѣири* излеће вѣм (Н); – *у менѣ свѣкрва* бѣла ѡдијѣла се (Рш); *у менѣ ѡиѣц* сам сѣдѣ вѣкѣ (Гб); на примјер *у менѣ иѣуѣц* што је био и пѣница, ѡни сѣдѣ и прѣчају (Д); *у менѣ мѣж* ѣстанѣ у чѣтири сѣта (Тш); – *у менѣ мајка* пѣнтѣ три, чѣтри кѣће да су бѣле (Вп); *у менѣ бурѣзер* кажѣ на кѣрти глѣдѣ (Пк); и *у менѣ Мѣлена*, фѣла бѣгу, дѣбро ѣчи (Јп); – а *у менѣ ђѣд*, Вѣдѣк, ѡн је казивѣ... (Бк); *у менѣ сѣн* завѣчѣ... (Оз); па нѣшта *у менѣ бурѣзер* вѣчѣ (Пн); и *у менѣ баба* кажѣ... (КБ); и пѣкѣјна *у менѣ баба*, [...], иѣдте гѣнте наку тѣлад (Оз); ја знѣм, *у менѣ свѣкрва*, [...], кажѣ ако се дијѣте вѣкѣ прѣпанѣ... (Ц); *у менѣ жѣна* [упита] – мѣре ли, дѣкторе (Јб); штѣ тражѣш ѡвуда, *у менѣ сѣриц* [пита] (Тш); *у менѣ сѣн* нѣки дан вѣчѣ... (Тш); и *у менѣ ѡиѣс* би рѣкѣ (Тш); – *у менѣ мѣж* ѡслаби нѣшта (Ц); *у менѣ рѣћѣк* е вѣди, кѣљено га бѣљело (Мд); *у менѣ мѣж* ѣмрѣ, па да нисам сама, ѣдѣ дѣћи на кѣву (Тш); *у менѣ бурѣзер* иѣма двѣје гѣдине како је ѣмрѣ (Рн); *у менѣ ѡиѣц* ѣмрѣ шѣсет трѣћѣ (Мг); *у менѣ сѣн* пѣгинуѣ (Пв); тѣ је *у менѣ ѡиѣц* изгѣрио *у* вѣтри (Пк); *у менѣ сѣири* дѣведѣс и пѣт гѣдѣна жѣвијѣ (Мд); *у менѣ ѡиѣц* ѡстѣ од чѣтерѣз гѣдѣна удѣвац (Кш); – *у менѣ иѣуѣц*, ја мѣслим тадај се мѣј пуѣц рѣдио (Кл); *у менѣ бурѣзер* ис-Прѣдѣлѣ ѡжењѣн (Гз); *у менѣ сѣриц* био из Мулѣлука, иѣ Бѣра, ѡжењѣн (Јб); – *у менѣ сѣн* ѡвѣј слѣви (Ск); *у менѣ шѣѣр* слѣви Пѣтровдан (Ск); *у менѣ Радан* вѣли пѣпити чѣшу пѣвѣ, пѣгѣтову лѣти кат кѣпѣмо (Бђ); *у менѣ*

Ћечица најволѣ ерѣндушу (Ск); *Ѹ менѣ Јадрѣнка* нѣће, ал дѣе вакѣ кад Мйломйр ѡтвори [пиво] (Бђ); ви[ди]ш ти - *Ѹ менѣ Мйра* пуши, а Пѣро нѣ пуши (Бђ); ѣто, и *Ѹ менѣ сйнови* нѣ пушѣ, а снаѣ пушѣ (Бђ); *Ѹ менѣ брѣйшић* прѡдѡ, кѹпијо дѡбру краѡу (КБ); *Ѹ менѣ чѡјек* дѡбјијо шѣсто дйнарѡ (Рш); *Ѹ менѣ Јѡвана* дѡбила нѣкѹ [књигу] ѡт кѹма (Пр); – и *Ѹ менѣ йѡкѡјни дйшац* дѡвео кљѹсе (Нр); ѣто *Ѹ менѣ сна* ѡтвѡрила тѹ бурѣгциницу (Оз); *Ѹ менѣ шћѣр* нѣ шћѣ нйшта [узети] (Ск); *Ѹ менѣ сйѡри* Ѹфати зѡ врат (Н); *Ѹ менѣ сйриц*, [...], ѡн скѡчио зѡ прси (Н); – *Ѹ менѣ сѣсйра* нйје ймала ни ѡсамнѣз гѡдйнѡ (КП); па *Ѹ менѣ ѹнуци* трйез гѡдйнѡ, нѣма пѡсла (БВ); *Ѹ нас* нйје бйло мнѡго, *Ѹ менѣ сйѡри* ймѡ чѣтверо ћѣцѣ, нас чѣтверо и нйг трѡје (БГ); овај *Ѹ менѣ ймица* што ми је, ймѡ дѣветеро дйѣцѣ (МП); *Ѹ менѣ дйшац* и брѡт му, ѡни су ймали свѡју пѡрод^нцу, набашка жйвљели (КП); *Ѹ менѣ чѡјек* [...] ймѡ је парѡ (Рш); ми смо зѣмљѹ вѣликѹ ймали, *Ѹ менѣ дйшац* (Жљ); *Ѹ менѣ брѣйшић*, овај гѡрам, чѣтерез гѡдйнѡ раднѡг стажа... (Мд); *Ѹ менѣ дйшац* стѡ дѹлѹмѡ у јѣднѡм комѡду ймѡ (Жљ); ѣто, нѣкад је *Ѹ менѣ дйшац* дрѡжѡ [...] седамдѣсет оваѡа (Пн); – *Ѹ менѣ сйѡри* тѹри лѡнац водѣ (Кљ); *Ѹ менѣ йѡкѡјни дйшац* гѹњ потѹрѡ (ЈБ); *Ѹ менѣ дйшац* скйни... (ЈБ); – ѣно, *Ѹ менѣ Слѡва* - рѡдила, рѡдила... (Кл); *Ѹ менѣ шћѣр* рѡд^нла у Сѡрѡј^ву (ЈБ); *Ѹ менѣ сйн* у Телевйзији рѡдио (Пв); тѹ *Ѹ менѣ бурѡзер* рѡдио (Пк); *Ѹ м^нѣ сйн* рѡдй у Сѡкѡцу (Рн); рѡдио се, *Ѹ менѣ брѣйи*, сѣстра (БГ); а и *Ѹ менѣ сйн* тѡмо рѡдй (БГ); *Ѹ менѣ сйн* рѡдио у Власеници (Нр); сѡм ѡвѹ је *Ѹ менѣ сйн* прѡвио [кућу] (КП); *Ѹ менѣ бѡба* прѡвила пѡкѡјнѡ, мѡјчина ми мѡјка (Кл); *Ѹ менѣ дйшац* зѡклѡ јѡње (ЈБ); *Ѹ менѣ сйѡри* нйкад у живѡту зѡкло нйшта нйје, нйје мѡгѡ зѡклати (Мд); Па кѡ му је глаѡу рѡзбијо? – *Ѹ менѣ*, кажѣ, жѣна. (Кљ); *Ѹ менѣ Рѡде*, да га дѡпанѣ, ѡн би прѡвѡ мѣнѣ [убио] (Гз); а *Ѹ менѣ дйшац* пѣкѡ би рѡкију (ЈБ); *Ѹ менѣ жѣна* мѹзла вод^ннѡ сѣдам краѡѡ (Бр); *Ѹ менѣ бѹрѡз* чѹвѡ и ѡвце и гѡведа (БГ); *Ѹ менѣ свѣкрѡ* ѡсмеро [дѣце родила], јѡш јѡј сѡмо двѡје [дѣце живо] (Рш); – а *Ѹ менѣ брѣйи* ѡд чѣтерес прѡвѡ до зѡднѣга дѡна се бѡрио у партизѡнима (Вр); тѡмо *Ѹ менѣ брѣйи*, ѡтац, стрйц [...] бйли у бѡрби (ВБ); *Ѹ менѣ дйшац* бйо у зѡтвору чѣтрнѣз гѡдйнѡ (Кљ); – йстѡ ко й у *менѣ мѹж*... (Тш); *Ѹ менѣ шћѣр* и жѣна... (Бђ); а *Ѹ менѣ сйѡри* и рѡћак ми и јѡш јѣдна ѡд роћѡка (Кљ); – ћѣде, *Ѹ шѣбѣ йлѹћа*... , ѡвѡ бѡљѣ нѣг *Ѹ менѣ* (Мд); – а *Ѹ менѣ* пушка бйла гѡре ћѣ штѡла (ЈБ); *Ѹ менѣ лѹк* кйснѣ ли га кйснѣ. [й у *менѣ*, Бѡг те пѡмѡгѡ] (Ск);

(1.2) ѡн је тѹ жйвио сѡм и *Ѹ менѣ мѡјка* сѡ нйм (Пк); ѣво гѡре ймѡ [...], *Ѹ менѣ брѣйи Мйланко*... (ЈБ); ймѡ *Ѹ менѣ бурѡзер* ѡвдје (БВ); јѡш ймѡ *Ѹ менѣ овај бурѡзер* гѡре (Пн); ћѣ су Жѣравице, ћѣ *Ѹ менѣ дйшац* ѡвди (ЈБ); ймѡ *Ѹ менѣ брѣйи* бѡлесан (Кс); је-л нѡ жйѡа *Ѹ нѣгѡ жѣна* й сад, јѣс (Гз); ймѡ *Ѹ менѣ сна* ѡвде жйѡа (Б); ѡт^ншѡ *Ѹ менѣ ѹнук*, ѡт шћѣри-вѣ млѡћѣ (Оз); и дѡћѣ *Ѹ менѣ сѣсйра* јѣдна (Тш), а йшла *Ѹ менѣ Дѡра* и мѡјка ми,

ишла код једног рђака ми (Кљ); стиге овај у мене буразер (Б); пошље се у мене чдјек одијелио (Ц); кат су се подијелили, то у мене дџац и стричеви мди (Пк); осто је у мене ђед, очев отац (Вп); и тако ти је у мене дџац туди и осто (К); ево зна у мене син (Нр); знају се у мене ђеца ш њима (Тш); у Сарајево је у мене дџац гонио пјешк крмад и овце на пијацу (Пн); каже у мене Миломир вак кад... (Оз); виче у мене муж (Тш); па му се пожалио у мене сџари (Н); и чо овај Мими рђак и у мене дџац да нџа гарабин (Н); и кад је овај умро у мене свџић (КБ); волио доста да попије у мене сџари (Д); ал није у мене жена [...], није јој годило да иде (Јб); однио у мене син доље књигу (Пк); па стео да узме у мене син (Тш); сам ову је у мене син прџио [кућу] (КП); десетеро је ђеце у мене мајка родила (Кш); осмеро дјеце у мене мајка родила (Пн); – све-е у мене раме помодрило (Кл); –била је у мене крџа исто тако [немирна] (Бђ); нака је и у мене била [кућа] (КП); па је пошље у ње та кућа изгорела (Тш);

(1.3.а) у мене ови син кад је дошо... (Пб); то је у мене овај син факултет што је учио [рекао], професори га питали (Рс); кад у мене она шћерка зове (КБ); и пито у мене џај браји (Јл); па у мене овај браји што је умро, ми смо заједно радили (Јб); у мене џај браји што је умро, он је уз рат... (Ц); па ето у мене један унук д-шћери тамо завршио у Новом Саду (Рш); у мене овај син у Бијелини, он има доле кућу (Ј); Милан [...] и у мене џај буразер... (Пк); у мене ова шћер и њен чдјек... (Пн); у мене ова [...] сна тако - она се спреми, обуче се (Мд); у мене џај буразер Милван отворио врата (Бж); у мене овај зџи [...], он је направио кућу (Пн);

(1.3.б) у мене су два сина у Београду, па шћер... (К); у мене-е фамелија горе (Кс); у мене су џаци у Жеравицама били (Јб); у мене-е Раде горам кум (Јб); у мене су двје сџере са сватовима отишле (Гз); у мене се мајка разболела (Јл); у мене кад је чдјек умро (Оз); у мене су сџинови довукли сав материјал (Мш); у мене се сџирић, Иван, оженио ис Тетиме (Кл); и у мене су сџере радле у Планинском (Рн); у мене се Брање крстио уз рат (Рш); а у мене ти је сџари био ото пушку у турског чобана (Н); у мене су дјеца увијек била, имала су и обући (Кл); и у мене-е мајка тако имала... (Бђ);

(1.3.в) у мене били неки сџричеви вам (Јл); у мене би мдо један син доћи вој да живи (Мш); и у мене вели идкојни џџа (Оз); у мене се стану ђеца бунити (Тш); у мене има Радомир сабирну ту књигу (Ск); – у мене мдро, бок те [раме] (Кл); у мене изгорела кућа (Вк);

(1.3.г) у мене сад син држи фарму крџа (Оз); у мене сад Драган има, онај, машину (КБ); и у мене-е тадај син погнуо (Рс); у мене сама туј сна, сама (Рн); у мене, рећемо, ето џранџед доселио (Дд); у мене исто џродица страдала, у кући побјени и запалени (С); у мене, вала, дџац

никад није т̄е т̄озлуке [носио] (Ш); – ӯ мен̄е два̄ п̄ут̄ к̄ућа̄ г̄орела (Бк);

(2) *ћѐца̄ ӯ мен̄е̄ су рад̄'ла* (Рш); *й̄ он̄ ти је с̄ам, ж̄ена̄ й̄ ӯ ње̄з̄а̄ ӯмрије* (Пр); – *бура̄зер̄ је ӯ мен̄е̄ ж̄ивио у Сарајеву* (МП); – *а ова̄ љѐца̄ кад̄ ӯ мен̄е̄ до̄ђӯ, ма̄ она̄ м̄енӣ ст̄о̄јѐ̄ на̄ срцу* (Кл).

2.1.1 У свим претходно наведеним потврдама посесивне генитивне конструкције с предлогом У имамо заменицу за 1. л. јед., док од осталих лица бележимо 3. л. јед. мушког (3а) и женског (3б) рода и по један пример заменице у 1. л. мн. (3в) и 3. л. мн. (3г).⁹ Уп.

(3а) *ӯ ње̄з̄а̄ д̄ӣац̄, љѐд, д̄обро̄ зна̄о ӯ плећкӯ б̄джићн̄у* (Нр); – *ӯ ње̄з̄а̄ је̄ д̄ӣац̄ пр̄во̄ ис̄ѐлӣо̄ о̄вде̄* (К); и *ӯ ње̄з̄а̄ се̄ д̄ӣац̄ тр̄ип̄ут̄ ж̄ѐнӣо̄* (Сл); – *ӯ ње̄з̄а̄ задр̄кта̄ бра̄да̄* (Ђ); *Јер̄ ӯ ње̄з̄а̄ он̄ѐ̄ о̄вце̄ нека̄ке̄ ча̄нгаласте* (Ск); *ма̄ња̄ ӯ ње̄з̄, ма̄ла̄ к̄ућица̄* (Бж);

(3б) *а̄ ӯ ње̄ ма̄јка̄ ӯмр̄ла̄ ӣ о̄тац̄ пр̄ије̄ ӯмр̄о̄* (Ц); *ӯ ње̄ р̄од̄'ше̄љӣ ӣзгин̄'ли* (Ш); *ӯ ње̄ м̄уж̄ у Амѐр'ци* (Тш); *ӯ ње̄ ш̄ћѐр̄ й̄дѐ̄ на̄ факул̄тѐт̄* (Бђ); – *а̄ суд̄бинѐ̄ да̄ ӯ й̄сто̄ј̄ г̄одинӣ ӯ ње̄ ӯмр̄ѐ̄ д̄ӣац̄, а̄ ӯ мен̄ѐ̄ ма̄јка̄, ӯ ње̄ ма̄јка̄, а̄ ӯ мен̄ѐ̄ о̄тац̄* (Гз); *е̄ кад̄ в̄љ̄ ӯ ње̄ ч̄о̄јек̄ бӣо̄ ӯмр̄о̄* (Тш); *ӯмр̄о̄ је̄ ӣ ӯ ње̄ ч̄о̄јек̄* (Бђ);

(3в) *ӯ на̄с̄ ш̄ћѐр̄ бӣла̄ ц̄ура̄* (Г);

(3г) *ӯ њӣз̄ је̄ к̄ућа̄ код̄ Ра̄да̄ [...], о̄нде̄ к̄уће̄* (Вп).

2.2.1 Прво што се може уочити приликом поређења двају суседних подручја јесте облик повратне заменице у генитиву блокираном предлогом У, који у посматраним романијским говорима није регистрован, а уобичајена је појава северно и западно од нашег истраживаног подручја, на источнобосанском терену (Реметић 2008), што је у вези са чињеницом да су на том терену сасвим обичне и синтагме с управном именицом у неком зависном падежу. У таквим ситуацијама ми налазимо присвојну заменицу *свој* што илуструју примери (4).¹⁰ Уп.

(4) *д̄нд̄а̄ сам̄ се̄ љѐтила̄ св̄о̄з̄ о̄ца̄* (Пб); – *к̄о̄т̄ св̄о̄з̄ о̄ац̄ӣѐ̄ св̄ир̄о̄* (Мк); – *пра̄в̄им̄ о̄панке̄ љѐцӣ св̄о̄ј̄о̄ј̄* (Кс); *трѐб̄ате̄ св̄о̄м̄ љѐше̄ӣӯ о̄ставӣтӣ м̄јѐсто̄* (Рс); *ја̄ сам̄ св̄о̄ј̄о̄ј̄ с̄на̄ӣ...* (Бд); – *з̄а̄т̄о̄ ӯвијек̄ св̄о̄ј̄о̄ј̄ љѐцӣ ка̄жѐм̄* (Мк); *рѐцӣ т̄о̄ј̄ св̄о̄ј̄о̄ј̄ ж̄ѐнӣ* (Гб); *па̄ ја̄ сам̄ св̄о̄ме̄ з̄ѐӣӯ на̄ј̄млађѐм̄* [причала] (Мк); *т̄о̄ сам̄ пр̄ичала̄ нѐк̄ӣ д̄ан̄ ӯнуцӣма̄ св̄дијѐм̄* (Оз); – *још̄ ма̄ло̄ о̄док̄ ӯ Чапоре̄ св̄о̄ме̄ љѐдӯ* (Мк); *да̄ мӣ до̄ђѐ̄ на̄ софрӯ, св̄о̄ј̄о̄ј̄ ш̄ѐӣкӣ ӣ ӯјкӯ* (Бд); – *ја̄ св̄о̄м̄ о̄цӯ не̄ мо̄гӯ њѐгов̄ о̄бич̄ај̄ ӯкинутӣ* (Јб); – *алӣ ја̄ св̄о̄им̄ вр̄с̄нӣцӣма̄ св̄има̄ ка̄мена̄ о̄тур̄им̄* (Кл);

⁹ Од осталих заменица које имају свој присвојни еквивалент налазимо облике *ко* и *свако* у посматраној конструкцији, уп. м̄енӣ је, реко, л̄ѐвша̄ ӯ *сва̄ко̄зӣ, нѐго̄ мо̄ја̄ ӣй̄ӣа̄* (Гз); – *ӯ ко̄з̄а̄ је̄ бӣла̄ пр̄о̄д̄стрена̄ к̄ућа̄ па̄ сӯ т̄ӯ пр̄а̄вилӣ сијѐла̄* (К).

¹⁰ М. Петровић-Савић претпоставља да је заменица *свој* у говору Рађевине веома ретка (Петровић-Савић 2010: 126, напомена 6).

– а *ја* сам *йзутра* *вóди пўшћó сїдџу свòју* (Јб); *пòслала кòмшију свòџа* (Бд); *зòвнуо си свòџа кўма* (Пв); *да нàзовѣм свòџ òца и мàјку да чўјем* - *дòбро су* (Б); *жàл"ла свòју мàјку* (Гз); *а онў свòју љèцу свў мр́тву вїд"ла* (Вр); *ја нїсам ни свòју мàјку ўпантила* (КБ); *свòје ўнуке сам стѣкò* (Јб); *òн свòџа дòлбашу пòстави* (Пв); *пòстављаш свòџа кўма, свòџа ўрїјайѣља* (Пв); *па òставио свòје дијèще* (Тш); *òставї свòје-нò дијèще мàлò* (Пб); *и шкòлали сèбè и љèцу свòју* (См); *па ја кад нїјесам мòгò свòџ брàйша изл"јèчити* (Јб); *глèдала сам вїшè нèг свòју [децу]* (Мк); *ја би свòџа љèда сàд ўбию* (Гз);

– *знàш кàко сам са свòјòм мàјкòм жївљєла* (Мк); *свè зарађивала са свòјòм мàјкòм* (Мк); *двà пўта са свòдијем сїном, [...], довлàчила* (Бд); *ја сам сà својòм љèцòм [...]* *пò пèт сијèнà...* (Мк); *и òни су успòставили вèзу сà својòм фàмелијòм ў Црнòј Гòри* (Пкр); – *и ўвијек ћу ти рàнити трї òвце са свòдијем òвцама* (Сл);

– *а ја ўрèй кућòм свòјòм тў, [...], не мòгу ў кућу да ўћèм у шпїцу* (Ск).

2.2.2. Као што је већ речено, сасвим обичне у суседним испитиваним говорима јесу синтагме у којима конструкцијом *У + генитив личне заменице* управља именица у неком зависном падежу и то у свим зависним падежима и у више различитих падежних конструкција. Будући да се у романијским говорима ређе региструје присуство оваквих синтагми, овај феномен би био друга црта која раздваја говоре на овим двама суседним теренима. У нашој грађи се у таквим случајевима далеко чешће појављује форма конкурентна конструкцији *У + генитив личне заменице*, а то је посесивна заменица. Тако нпр. ове конгруентне атрибуте ми бележимо у контекстима у којима на суседном терену имамо конструкције *У + генитив личне заменице* као атрибуте уз именице у генитиву блокираном различитим детерминаторима (5.1.а), затим у генитиву блокираном предлогом ОД (5.1.б), предлогом У (5.1.в) и различитим спацијалним падежима (5.1.г). Посесивна заменица је регистрована и уз управне именице у беспредлошком дативу (5.2) – у случајевима у којима на суседном подручју и уз такве облике долази у обзир генитивна конструкција с предлогом У – а тако и с управним чланом у беспредлошком акузативу (5.3) и у инструменталу с предлогом С(А) (5.4.а) или с неким оријентационим предлогом (5.4.б).¹¹ Уп.

¹¹ Илустрације ради наводимо само неке од разнородних примера регистрованих у: Реметић 2008 и Реметић 2009, уп. (5.1.а) *Знàш ли љè ўдкòјнòџ ў-менè Нèбòјшè [кућа] бїла?* (Вуч); *У-заједн"ци бїли òтац и двà ў-менè брàйша* (Ђ) и сл.; (5.1.б) *Òна-тò кўпї от сèстрè оїй ўдкòјнòџ òца ў-менè* (Вуч); *Ўзèли òд-менè и оїй-ўдкòјнòџ Ў зљèшè ў-менè* (Вуч) и сл.; (5.1.в) *Укрàдў òни ў-менè у ўдкòјнòк ўрїјайѣља пàре* (Вуч) и сл. (5.1.г) *Да мї-тèбè òставїмо ў-менè код мàмè у Кнèжини?* (Вр); *Тò је блїзу кўћè ў-менè бїло* (Вуч); *Глèдàм: кад нèшта ў-менè испòт-кўћè, [...]* (Вуч) и сл.; (5.2) *Òн је дòшò бàби, ў-менè жèни* (Вуч); *Кàжè òна ў-менè ўдкòјнòј мàјци* (Вуч); *Јèднòм сам Тòми, ў-шèбè љèду [...], кўпию фàјкàш* (Вуч) и сл.; (5.3) *Димитрија ошàмарию ў-менè рòд"цу* (Ђ); *Òћèрали ў-менè ўјàка*

(5.1.а) па пр̄ва кӯћа т̄ог м̄о̄г м̄ӯжа изг̄орела (Тш); в̄о̄ј ње м̄о̄г ӣдк̄о̄јн̄е̄г̄
 ðца кӯћа (Пк); б̄ио шт̄аб у то̄ј на̄ш̄о̄ј кӯћи, м̄о̄г ðца и бра̄ћ̄е му (БВ); м̄о̄г
 ðца бра̄т (Нр); м̄о̄г м̄ӯжа ў̄јаци (Тш); – по̄гинуло [...] м̄дӣз п̄ет бра̄ӣӣ и
 сес̄ӣар̄а (Вр);

(5.1.б) па ӣма̄ од ово̄г м̄о̄г бур̄азера с̄инови (Бд); да̄ла нам од м̄о̄г̄е
 с̄ӣр̄ӣне ма̄јка ч̄етри ко̄зе (Ч); т̄о је од м̄о̄г р̄о̄ђ̄ака ӣст̄ог ш̄ћ̄ерка (Гз); –
 тр̄ч̄е ðзд̄о ðд мо̄је кӯћ̄е (Тш); – е по̄сле смо мӣ кӯпили ð[ð]-ӣв̄о̄га њ̄еда
 (Кл); – е т̄о је њ̄егова з̄емља, ðтац њ̄егов кӯпӣо ð[ð]-њеда ӣв̄о̄г̄ (Кл);

(5.1.в) а ў̄ м̄о̄г бра̄ӣӣа су ðћерали два̄ ј̄унца (БГ);

(5.1.г) и т̄у смо ти ра̄т, ко[ð]-ӣе̄ м̄о̄је ў̄јн̄е пров̄ели (Оз); б̄или у Жу-
 н̄овима код м̄дӣје ў̄јак̄а (Оз); ко[ð]-ӣе̄ њ̄ене р̄о̄д̄бин̄е смо се ў̄позн̄али
 (С); – е т̄амо ти је блӣзу ӣв̄о̄га њ̄еда (Ск); – во̄ди в̄ӣж мо̄је кӯћ̄е (Кл); ðдма̄
 в̄ӣж њиов̄е кӯћ̄е (Бђ); – ис̄ид̄д њиовӣје кӯћ̄а (Јб); – ӣзвор нод̄на̄, ӣзнаӣӣ
 кӯћ̄е њ̄е̄гов̄е (Јб); пр̄олазила сам ја̄ н̄уда̄, с̄ӣорет̄и кӯћ̄е њ̄иов̄е (Бђ);

(5.2) м̄оме ðцу б̄ило ӣме С̄имо (Нр); трӣ му р̄ебра пр̄еб̄ӣју, м̄ом ðцу
 (Гб); они до̄шли м̄ом њ̄еду (Бђ); свра̄ћ̄о се он̄ м̄ом Милова̄ну (Г); ве̄ћ да
 си ðш̄о м̄ом з̄е̄ӣу (Сл); м̄дӣјем ш̄ћ̄ерима по̄слала (Оз); пр̄о̄дала з̄емљу
 м̄оме ш̄ури (КБ); и п̄ј̄ева̄ју м̄о̄ј̄о̄ ма̄јци (БК); – а ка̄ко бра̄ту ӣв̄оме[име]
 (Пл); – мӣ ти ðтал̄е кр̄ен̄емо Мӣшу, њ̄е̄гов̄ом бра̄ӣӣу (Бђ); м̄о̄ј ðтац ӣш̄о
 т̄амо њ̄е̄гов̄ом ðцу (Рд); – ӣш̄о на ка̄ву њ̄е̄гов̄о̄ј ж̄ени (Г);

(5.3) па је м̄о̄г ч̄о̄јека п̄ит̄о (Бд); м̄о̄ју ма̄јку кл̄ео (Гз); св̄е м̄о̄ја ма̄јка
 кл̄ела м̄о̄г ӣӣӣу (Гз); и м̄о̄г ðца су ў̄били (Пв); и ðп̄ет м̄ог ðца ў̄би (Бр);
 ðна је зн̄ала т̄у м̄о̄ју ма̄јку (Бђ); па су ӣ мен̄е ў̄позн̄али и м̄о̄г ðца (Ск);
 на̄ш̄о т̄у ј̄едну м̄о̄ју ðд ро̄ђ̄ака (Ск); до̄нијела т̄етку ј̄едну и м̄о̄ју ма̄јку
 (Кл); кад ðтимали ӣе̄ӣку м̄о̄ју, ðчину с̄естру (Гз); кад би к̄о м̄о̄ју Дра̄ги-
 њу ðтео б̄и ли је вра̄ћали (Оз); ў̄зео м̄о̄г ðца с̄ӣну на м̄ј̄есто (Бк); ў̄фат̄е
 њ̄ике дв̄ӣје, ӣе̄ м̄о̄је с̄ес̄ӣре (Г); м̄о̄ју ба̄бу и стр̄ичеве и т̄етке су [...] сп̄ако-
 вали (Вб); а ово̄га њ̄еда м̄о̄га за̄ставља, Рӣста (Кж); сра̄м иг б̄ило, м̄о̄је
 к̄омӣӣје, да су мен̄е го̄њали (Бр); и м̄о̄г ðца с̄уд̄е у Г̄о̄ражду (Гб); б̄о̄га ми
 је т̄ӯжио м̄о̄ју ба̄бу (БО); р̄одила м̄о̄ју ма̄јку (Бђ); м̄о̄г је ðца р̄од̄ла во̄дл̄е
 Врбаркуша (Бк); ала̄л ти б̄ило, гл̄едала си т̄и м̄о̄ју њ̄ецу (Мк); – зн̄ала сам
 ја̄ ӣв̄о̄ју ба̄бу (Гз); – њ̄ену су р̄о̄дӣцу ў̄ватили (Кж); ја̄ сам ӣӯ њ̄ену њ̄ецу
 испред̄ав̄о (Вб); не̄кад је не̄ко ў̄био њ̄ен̄о̄г ðца (Ц); – и за̄уз̄ели су њ̄иов̄е
 кӯћ̄е (Ск);

(5.4.а) дрӯж̄ӣ се з Дра̄го̄м м̄о̄им (Јл); в̄рата у в̄рата са м̄о̄им с̄ес̄ӣрић̄
 ем (Б); он̄ је б̄ио к̄ум са м̄о̄им ðцом (Кс); и са̄глед̄о се с ово̄м ба̄б̄ом м̄о̄јом
 (Гб); и ðде с м̄дӣјем ў̄нуком (Пл); с м̄дӣјем а̄мӣц̄ом св̄е је он̄ ӣш̄о (Пб);
 ðна с м̄дӣјем Миломӣром а̄шиковала (Оз); ðна је к̄умова̄ла с м̄дӣјем

Лазу [...] (Вр) и сл.; (5.4.а) Никола је по̄гинуо ў̄-мен̄е с̄а-с̄ином (Вуч); Ја̄ сам ў̄-ње̄за с
 ӣдк̄о̄јнӣјем ðцом во̄з̄ӣо б̄алване [...] (Коњ) и сл.; (5.4.б) Н̄ос̄ли су ч̄ет̄нӣц̄ма ра̄ну, ў̄-
 мен̄е до̄л̄ ӣд̄и-кућ̄ом (Вуч) и сл.

рђаком нѣшта (Кж); и *сѣдї с мѡїм ѡцом* и *амицѡм* (Гб); *ѡ-два брѡта с мѡијем мѡжом* бїо (Ц); *ашиковала с њѣговијем брѡиом* (Ч); и *тамо се догѡворї с њѣзинїм рѡдишїељима* (Јб);

(5.4.б) и *крїво ми што се дѣсило* *їрѣд мојѡм кѡћѡм* (Пр); е, *нѣш* *їрѣд мѡијем врѡиима* (Бђ); *прѡдавница му је бїла* *у кући, їрѣд њѣгѡвѡм кѡћѡм* (Пр).

2.2.3. Ипак, регистровано је и неколико потврда конструкције *У + генитив личне заменице* уз управну именицу у зависном падежу, највише у акузативу објекта (6.1), али и у генитиву блокираном предлогом ОД (6.2.а), предлогом У (6.2.б), те са идентификативним значењем апозиције падежно конгруентне с изразом *КОД + генитив* (6.2.в). Датив главног члана синтагме с посесивном конструкцијом *У + генитив* као њеном допуном срећемо у двама примерима – као индиректни објекат и као посесивни датив (6.3). Уп.

(6.1) *у менѣ јѣднѡѣ рђака* вратишѣ (Гз); *у менѣ ѡца* првѡг *убили* (Рн); *у менѣ мѡјку* пѡслали нѣкако да вїдѣ (Јб); и *у менѣ бурѡзера* та [болест задесила] (Јб); *у менѣ су ѡца* *убили* партизѡни (Бр); *у менѣ ѡца* и *мѡјку* нїко, вѡла, нїје прѣвртѡ (Гз); – да вїдїм, Лѣно, *у шебѣ рѡме* (Кл); *у менѣ дѡља*м *вѡла* рѡнили пѡ[д]-шумѡм (Пк);

(6.2.а) *зѡвѣ* *у менѣ ѡзгѡ* *ѡ[ѡ]-шїрѣ* *Їлїнка* (Јб); па *у менѣ* је, за Миланом Бјѣлаковићом, *ѡд жѣнѣ сѣстра* (Јб); *у менѣ ѡд рђака* шћѣр (Кљ);

(6.2.б) па *ѣто* *у менѣ у* *їѡкѡјњеѣ* *ѡца* пїштѡљ је бїо (Пк); *у менѣ* шѣстеро чѣлѡѡди *у чојѣка* зѡклѡто нѡ Црквинама (Ц);

(6.2.в) је л *їмѡ* Спѡсоје штѡ да пѡпије кат сте бїли *кѡд* *њѣга*, *у менѣ* *їуница* (КП);

(6.3) И дѡнеколко *у менѣ свѣкрви* *јѡњаѡди* *у* крали, мѡжда *їсти* *Грујѡ* (Бј); – *у менѣ* *Лѡзо ѡцу* *їме* (Јб).

Важно је истаћи да је већина изнесених потврда забележена на пунктовима граничног појаса према суседним источнобосанским говорима у којима таква падежна посесивна конструкција има равноправан статус „са конструкцијом *присвојна заменица + одговарајући падеж именице*, дакле, не само номинатив именице [размак 3. С.], како доноси досадашња литература“ (Реметић 2008: 393).

2.3. У прилог чињеници да од територијалне блискости терена са живом употребом конструкције *У + генитив личне заменице* зависи фреквентност овог феномена на истраживаним пунктовима говори и ситуација на супротном крају испитиване територије, у селу Будаѡи. Наиме, овде код два информатора није забележена ниједна потврда посматране генитивне конструкције, а у ситуацијама у којима је другде потврђена

бележимо конкурентну конструкцију *присвојна заменица + одговарајући падеж именице*, у великом броју с именицом у номинативу (7.а), али и у неком зависном падежу с присвојном заменицом у одређеном лицу (7.б) и, свакако, са заменицом *свој* (7.в). Уп.

(7.а) е, *мôј чòјек*, бòг да га прòстї, отїђи па пò двã цèкера набèри (Бд); *мôј ðèд* је, Мãрїнко, дòшò (Бд); *мôј чòјек изїђи...* (Бд); прãво је *мôј брãи* један рèкò (Бд); и *иãј мôј дїиãц*, кат се рãт смїрио, тè жèне дòвео вòди (Бд); а *мôј сїн* је, жãлосан, ðстò на Жèпи (Бд); *мôј чòјек кúпијо зèмљу* (Бд); и *мôј брãи* му је пòмòгò, шўра му (Бд); овò је *мôј сїн* прãвијо (Бд); и *мôј Мãлишã* се слòмијо рãдèћи (Бд); *мôј Мãлишã* ðста и брез пòсла и брез плãтè (Бд); трї чувãра ãмã *мòја Нãда*, шћèр ми (Бд); *мôј брãи* бїо у зãтвору (Бд); *мôј ðèвер*, нãјстãрић што је бїо ðд ñике (Бд); а *мôј зèи* ўмрò, жãлосан, нã Великú госпоїну (Бд); *један мôј ãдкòјнї зèи...* (Бд); – тè се *ñїове сèсїре* пòудãле (Бд); из јèднòга села мòја свèкрва рòдом, а *ñїова* ãстò *мãјка* рòдом (Бд);

(7.б) па ãмã *од овоè мòè бурãзера* сїнови (Бд); – па је *мòè чòјекã* пїтò (Бд);

(7.в) да ми дòћè нã софру, *свòјòј ищèики* и ўјку (Бд); *јã* сам *свòјòј снãи...* (Бд); – пòслала *кòмшију свòãа* (Бд); – двã пўта *са свдијем сїном*, [...], довлãчила (Бд).

3. Закључак

Неопходна је и драгоценá свака илустрацијã већом количином потврда уочене појаве конструкцијè *У + генитив личне заменице* како би се пружила могућност што исцрпнијег и вишестранијег приступа изучавању могућих појавних облика – анализи којã би нам предочила што више аспеката употребе овог феномена и усмерила нас на решавање питања ñегове генезе, питања које пред дијалектологе и граматичаре ставља Слободан Реметић (2008: 398), указујући на ову појаву и с разлогом илуструјући је већим бројем регистрованих примера.

Није спорно да на територији романијских говора у приличној мери посесивност може бити формализована конструкцијом *У + генитив личне заменице*, али је незаобилазно нагласити да је ова форма резервисана највише за исказивање неòтуђиве, релационе посесивности којã се односи на сроднике (ређе је у питању неки друштвени однос), док је само спорадично формализатор соматске посесивности или различитих типова òтуђиве посесивности који ће чешће бити исказани неким другим граматичким средством.

Степен прелазног карактера источнобосанског говорног подручјã,

којем припадају и наши испитивани говори, утврђен на основу фонетских и морфолошких карактеристика (Ивић 1998: 120–123), требало би детаљније пратити и на синтаксичком нивоу, као што је употреба падежних модела као формализатора различитих семантичких категорија. За то ће, најпре, бити неопходно утврдити које су синтаксичке црте особеност југоисточних, а које северозападних говора херцеговачко-крајишког дијалекта.

Ситуација у говорима романијског платоа с обзиром на фреквентност и територијалну распрострањеност посматраног феномена и његових појединачних типова иде у прилог Реметићевој тврдњи „да су инвентар и фреквенција чињеница преузетих од суседа обично у пуној корелацији са удаљеношћу *епицентра зрачења* [курзив З. С.]“ (Реметић 2008: 397). За романијске говоре, изгледа, епицентар зрачења јесте источнобосански терен, понајвише ерска област од које романијски плато није одвојен неком изразитијом границом, будући да су у појасу ближем овој области посматрани облици концентрисанији и разноврснији.

Ради пружања прецизнијих информација о стању једног синтаксичког феномена на одређеном простору, односно о његовој заступљености, поред бележења изразитих дијалектизама, који су раније, свакако, ревносније бележени него облици уобичајени у стандарду (уп. Ивић П. 1998: 120), неопходно је равноправно посматрати и конкурентне формализаторе извесног значења. Отуд у нашем раду и илустрација конкурентне посесивне форме – присвојне заменице – која не одступа од српског стандарда.

Стога се и закључак о заступљености ове појаве на појединачним пунктовима може донети само поређењем конкурентних форми задужених за исказивање атрибутског типа посесивности, а никако простим бројањем потврда конструкције *У + генитив личне заменице*. Изостанак / присутност било које посесивне форме можемо, даље, приписати и теми о којој информатор говори.

Једно од питања на које одговор тек предстоји јесте и у којим се ситуацијама говорник опредељује за једну од више могућих форми исказивања посесивности у идентичним контекстима (уп. нпр. код истог информатора *љ менљ су ђца љбили партизани* (Бр) ~ и *ѓпљт мѓѓ ђца љби* (Бр) ~ *тљ гѓдинљ љбишљ ми ђца партизани* (Бр)).

Само подробије бављење овим феноменом, али и сваком другом синтаксичком појединости, моћи ће нас приближити суштинском карактеру таквих појава.

Литература

- Ивић 1998: Ивић, Павле (1998). Српски дијалекти и њихова класификација. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* (Нови Сад). 41/2: 113–

132.

- Куна 1999: Kuna, Branko (1999). O izricanju posvojnosti prijedložnim genitivnim izrazima. *Jezikoslovlje* II/2–3: 34–44.
- Павловић 2000: Павловић, Слободан (2000). *Детерминативни надежи у говору северозападне Боке*. Београд: Институт за српски језик САНУ, Библиотека Јужнословенског филолога, н.с., књ. 16.
- Павловић 2011: Павловић, Слободан (2011). Елементи неконфигуративне синтаксе у старим словенским писменостима. *Зборник Матице српске за славистику* 80: 47–62.
- Палић 2010: Palić, Ismail (2010). *Dativ u bosanskome jeziku*. Sarajevo: Bookline; (Научна библиотека „Slovo“).
- Петровић-Савић 2010: Петровић-Савић, Мирјана (2010). Исказивање посесивности у Рађевини конструкцијом предлог у + генитив личне заменице. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* (Нови Сад). 53/2: 123–129.
- Пипер 2005: Пипер, Предраг (2005). *Семантичке категорије у простој реченици: Синтаксичка семантика*, у: Пипер, Предраг, Ивана Антонић, Владислава Ружић, Сreto Танасић, Људмила Поповић, Бранко Тошовић. *Прилози граматици српскога језика: Синтакса савременога српског језика – Проста реченица*. Београд – Нови Сад: Институт за српски језик САНУ – Београдска књига – Матица српска.
- Реметић 2000: Реметић, Слободан (2000). Употреба инструментала у говору источнобосанских Ера. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* (Нови Сад). XLIII: 505–521.
- Реметић 2008: Реметић, Слободан (2008). О посесивној конструкцији у + генитив личне заменице на источнобосанском терену. *Јужнословенски филолог* (Београд). књ. LXIV: 391–400.
- Реметић 2009: Реметић, Слободан (2009). Босански српски говори у свјетлу дијалекатске интерференције. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* (Нови Сад). 52/1: 149–178.
- Филиповић 1950: Филиповић, Миленко (1950). Гласинац, антропогеографско – етнолошка расправа. *Српски етнографски зборник* (Београд). LX: 177–463 (са картом).
- Цвијић 1922: Цвијић, Јован (1922). *Балканско полуострво и јужнословенске земље. Основе антропогеографије*. <http://www.promacedonia.org/serb/cvijic/cvijic_balkan-sko_poluostvo_1.pdf> 11.11.2009.

Zoran M. Simić

PRONOMINAL GENITIVE WITH PREPOSITION U AS A FORMULATION OF POSSESSIVENESS IN ROMANIJA SPEECH OF THE STARI VLAH REGION

The use of the structure *U + genitive of the personal pronoun* in the Romanija speech of the Stari Vlah region, in the function of formulating possessiveness, has been illustrated by numerous examples. The space bordered by the mountain Romanija and its ridges, the river Kaljina and mountain Javor, the region of Borika and Tetima with Rogatica in the east, and the zone north of the river Prača in the south, has been explored.

This grammar structure, although considerably present in the speech of this region, is predominantly used for expressing unalienable, relational possessiveness that refers to relatives. When in function of an incongruent attribute, this structure occupies the position before the noun in the noun phrase in which it is a dependant component.

This study set as its primary goal to determine the similarities and differences in the use of this structure as compared to the speech of the Serbs in the area ranging from Gornji Birač to Nikšićka visoravan. Thus, some cases recognised in the material collected in that area have been presented and categorised. The first point of difference is the absence of the reflexive pronoun in the structure *U + genitive*, while the second is fewer examples with the direct noun in a dependent case. Regarding the frequency and spatial distribution of this structure, especially its individual types, it has been found to be considerably present in the area bordering the neighbouring region.

The paper emphasises the importance of a parallel observation of the competitive forms used for expressing the attribute type of possessiveness, the structure *U + genitive* in this study, with the purpose of drawing attention to the true function of this formulation of possessiveness and the position that this structure occupies in grammar when compared to other structures used to express this same meaning.

Key words: dialectology of the Serbian language, syntax and semantics of cases, structure *U + genitive of the personal pronoun*, competitive form, possessiveness, Herzegovina-Krajina dialect, Romanija speech of the Stari Vlah region.

